

Rolnummer 919
Arrest nr. 72/96 van 11 december 1996

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de decreten van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd bij besluit van de Vlaamse Regering van 4 april 1990, en het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, gesteld door het Hof van Beroep te Brussel.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans en A. Arts, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*   *   *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Het Hof van Beroep te Brussel, jeugdkamer, heeft bij arrest van 8 januari 1996 aan het Arbitragehof de prejudiciële vraag voorgelegd «welk, in de voormelde omstandigheden, het toepasselijk decreet is », na met name te hebben overwogen hetgeen volgt :

« Overwegende dat de eerste rechter, zich baserend op het beginsel van de territorialiteit van het geldende recht inzake bescherming, toepassing heeft gemaakt van het besluit van de Vlaamse Executieve van 4 april 1990 tot coördinatie van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, en met name van de artikelen 22, 2°, en 27, § 1;

Overwegende dat [de vader] in zijn conclusies betoogt dat de artikelen 32 en 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 [inzake hulpverlening aan de jeugd] eventueel te dezen toepasselijk zijn, met uitsluiting van de hiervoor vermelde artikelen van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, van de Vlaamse Executieve;

Overwegende dat het aan de macht die wetgevend optreedt toekomt om, voor de situaties die zij regelt, het criterium te bepalen op grond waarvan de norm die zij uitvaardigt aan een territorium kan worden gekoppeld, met eerbiediging van de teksten van de Grondwet en van de bijzondere wetten;

Overwegende dat de decreten van de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap hieromtrent geen enkele aanwijzing bevatten;

Overwegende dat het, in geval van geschil, aan het Arbitragehof, waaraan een prejudiciële vraag is gesteld, toekomt uitspraak te doen over het conflict ten gevolge van de onzekerheid betreffende het respectieve territoriale toepassingsgebied van de regels in gemeenschapsaangelegenheden. »

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

Op 10 oktober 1995 maakte de ambtenaar van de burgerlijke stand van een gemeente gelegen in de provincie Namen een geboorteakte op.

Een kind werd onmiddellijk na zijn geboorte opgenomen in een medisch centrum, waar het in een couveuse werd geplaatst en waar het zich nog steeds bevond op het ogenblik waarop het Hof van Beroep te Brussel zijn arrest heeft gewezen.

Het kind heeft nooit daadwerkelijk verbleven bij zijn vader of zijn moeder, die niet samenwonen. De vader woont in Sombrefte en de moeder in Zaventem.

De jeugdrechter te Brussel heeft het kind bij beschikking toevertrouwd aan een medisch centrum gelegen in de voormelde provincie, door toepassing te maken van de decreten van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand.

De vader van het kind betoogt voor het Hof van Beroep dat er aanleiding toe bestaat te dezen het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 toe te passen.

Het Hof van Beroep merkt op dat het weliswaar aan de macht die wetgevend optreedt toekomt om, voor de situaties die zij regelt, het criterium te bepalen van territoriale aanknopng aan de norm die zij uitvaardigt, met eerbiediging van de teksten van de Grondwet en de bijzondere wetten, maar dat de decreten van de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap hieromtrent geen enkele aanwijzing bevatten.

Het Hof van Beroep herinnert eraan dat het, in geval van geschil, aan het Arbitragehof, waaraan een prejudiciële vraag is gesteld, toekomt uitspraak te doen over het conflict ten gevolge van de onzekerheid betreffende de respectieve territoriale werkingssfeer van de regels in gemeenschapsaangelegenheden en stelt de hiervoor vermelde prejudiciële vraag.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

De expeditie van de verwijzingsbeslissing is op 12 januari 1996 ter griffie ingekomen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Bij beschikking van 25 januari 1996 heeft voorzitter M. Melchior de zaak voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van 6 februari 1996 heeft de voorzitter de termijn voor het indienen van een memorie tot dertig dagen verkort, gelet op de aard van het bodemgeschil.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 7 februari 1996 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 9 februari 1996.

Memories zijn ingediend door :

- de Franse Gemeenschapsregering, Surllet de Chokierplein 15-17, 1000 Brussel, bij op 5 maart 1996 ter post aangetekende brief;
- L. Gandibleux, Ter Eykenstraat 4, 1322 Zaventem, bij op 7 maart 1996 ter post aangetekende brief;
- de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel, Justitiepaleis, Poelaertplein 1, 1000 Brussel, bij op 7 maart 1996 ter post aangetekende brief;
- de Vlaamse Regering, Martelaarsplein 19, 1000 Brussel, bij op 7 maart 1996 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 16 april 1996 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 5 juni 1996 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 27 juni 1996.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 6 juni 1996 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 27 juni 1996 :

- zijn verschenen :

- . Mr. Ch. Franquin, advocaat bij de balie te Brussel, voor L. Gandibleux;
- . Mr. R. Witmeur, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Franse Gemeenschapsregering;
- . Mr. P. Van Orshoven, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Vlaamse Regering;
- hebben de rechters-verslaggevers J. Delruelle en A. Arts verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

Bij beschikking van 27 juni 1996 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 12 januari 1997.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. In rechte

- A -

Memorie van L. Gandibleux

A.1. Betreffende de feiten en de voorgeschiedenis van het geding worden sommige elementen gepreciseerd.

De vader van het kind zou gedurende meer dan acht jaar onregelmatig in België verbleven hebben. Hij zou in België noch een woonplaats, noch een beroep hebben. Bovendien zou hij begin februari 1996 een bevel hebben gekregen het grondgebied te verlaten en zou hij zich thans in Marokko bevinden.

Het kind werd reeds op 10 oktober 1995 onmiddellijk gedomicilieerd bij zijn moeder te Zaventem; het was voortijdig geboren en diende na de geboorte in de dienst zuigelingen van het ziekenhuis te blijven. Gezien de situatie heeft de directie van het ziekenhuis zich gewend tot de substituut van de procureur des Konings te Namen, die zich onbevoegd heeft verklaard en zich tot de procureur des Konings te Brussel heeft gewend. Laatstgenoemde heeft zich dan tot de jeugdrechter te Brussel gewend, die de hiervoor vermelde beschikking heeft gewezen, welke de vader in hoger beroep heeft betwist.

Vervolgens heeft de voorzitter van de jeugdkamer van het Hof van Beroep, die zich bewust werd van het feit dat het verdere verblijf van het kind in het ziekenhuis onverantwoord begon te worden, op 18 december 1995 een beschikking gewezen waarbij het kind voorlopig aan zijn moeder werd toevertrouwd voor een periode van twee jaar.

Bij dagvaarding van 9 januari 1996 heeft de vader van het kind verzet aangetekend tegen die voorlopige beschikking.

In de loop van de terechtzitting van 5 februari 1996 werden de nietigheid en de onontvankelijkheid van dat verzet opgeworpen. Tijdens de volgende terechtzitting van 18 maart 1996 zouden die aangelegenheden worden beslecht, alsmede de kwestie betreffende de mogelijkheid, voor de rechter, om nog een maatregel te nemen na zijn arrest waarbij aan het Arbitragehof een prejudiciële vraag wordt gesteld.

A.2. De prejudiciële vraag dient onontvankelijk te worden verklaard omdat zij niet beantwoordt aan de vereisten van artikel 27, § 2, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, dat de rechter de

verplichting oplegt de bepalingen van de wet of van het decreet die het onderwerp uitmaken van de vraag te vermelden. In werkelijkheid is het de ontstentenis zelf van bepalingen in de decreten die hier strijdig zou zijn met de Grondwet.

A.3. De vraag is bovendien onontvankelijk wegens ontstentenis van bevoegdheidsconflict tussen de respectieve decreten van de Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap. Geen van die decreten bevat aanwijzingen met betrekking tot de werkingssfeer ervan. In dat geval kan de feitenrechter ermee volstaan de in artikel 128 van de Grondwet vervatte regels toe te passen op de voorliggende feiten om te bepalen welk decreet van toepassing is. Het is dus die rechter die zich moet uitspreken over het aanknopingscriterium op grond waarvan kan worden bepaald welk decreet op de voorliggende feiten toepasselijk is. Pas vanaf dat ogenblik kan hij, gelet op dat criterium, oordelen of er een conflict bestaat tussen verschillende normen en kan hij eventueel een prejudiciële vraag stellen aan het Arbitragehof. Dat is trouwens hetgeen de jeugdrechter te dezen heeft gedaan. Hij heeft toepassing gemaakt van een territoriaal criterium, de woonplaats van het kind, om tot toepassing van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap te besluiten. Dat criterium beantwoordt aan de exclusiviteitsvereisten die het Hof in zijn vroegere rechtspraak heeft gesteld.

Memorie van de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel

A.4. Er worden enkele aanvullende preciseringen gegeven bij de omstandigheden van het gerechtelijk optreden.

De vader van het kind verblijft, zonder inschrijving, bij zijn familie in Sombreffe. De procureur des Konings te Namen heeft de brief van de maatschappelijk werkster van het ziekenhuis, « gelet op de domiciliëring van de moeder van het kind », overgezonden aan de procureur des Konings te Brussel voor verdere behandeling.

De voorlopige beschikking van 18 december 1995 reglementeert het recht op persoonlijke contacten van de vader met zijn kind. De voor de rechtscolleges gevolgde rechtspleging gebeurt in de Franse taal, aangezien de vader en de moeder zich in die taal uitdrukken.

A.5. De vraag naar de norm die te dezen toepasselijk is, is onderscheiden van die naar de territoriale bevoegdheid van de rechtscolleges. Om over het onderhavige geval uitspraak te doen waren zowel de jeugdrechtbank van Brussel als die van Namen bevoegd.

Het rechtscollege waarbij de zaak aanhangig is gemaakt, dient voorts te bepalen bij welk grondgebied de beschouwde situatie wordt aangeknoopt. Normalerweise dient elke wetgever het lokalisatiecriterium te bepalen van de situaties die hij regelt, met inachtneming van de grondwettelijke teksten en de bijzondere wetgeving.

Bij ontstentenis van een bepaling ter zake dient het criterium te worden gezocht door het door de wetgever nagestreefde doel in aanmerking te nemen. In de huidige rechtspraak in het Brusselse rechtsgebied geldt de verblijfplaats van de ouders als criterium van territoriale aanknopings van de toestand. Aldus valt het criterium van aanknopings aan de norm samen met het criterium van de territoriale bevoegdheid van de rechtbank.

Die beslissingen lijken overeen te stemmen met de finaliteit van de regels inzake jeugdbescherming en de burgerrechtelijke regels die het statuut van de minderjarigen vaststellen. « Het komt immers in de eerste plaats aan de ouders toe de moeilijkheden van hun kinderen ten laste te nemen, wegens hun plicht van huisvesting, onderhoud, toezicht en opvoeding. Die verplichtingen moeten worden nagekomen op de verblijfplaats van de persoon of de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen, namelijk de gezinsverblijfplaats.

Aangezien het optreden van de instanties voor jeugdbescherming slechts ondergeschikt is aan de wettelijke rol van de ouders, dienen de in de decreten bedoelde situaties daar te worden gelokaliseerd waar in principe de eerste verantwoordelijkheid ter zake wordt uitgeoefend. »

Een samenhangender optreden inzake jeugdbescherming wordt verzekerd door het feit dat het criterium van territoriale aanknopings en het criterium tot vaststelling van de bevoegdheid van het rechtscollege identiek zijn.

Wanneer diegenen die het ouderlijk gezag bekleden op het grondgebied van twee verschillende gemeenschappen verblijven, kan zich een aanknopings aan twee concurrerende normen voordoen. Het komt het openbaar ministerie toe te oordelen of het opportuun is de strafvordering op de ene of de andere plaats te laten

plaatsvinden.

Te dezen waren de procureur des Konings te Namen en die te Brussel territoriaal bevoegd, maar de procureur des Konings te Namen heeft geoordeeld de zaak naar Brussel te moeten verzenden. De voorkeur werd dus gegeven aan de verblijfplaats van de moeder, die tot de toepassing van de decreten van de Vlaamse Gemeenschap heeft geleid.

A.6. Concluderend dient het Arbitragehof te worden verzocht voor recht te zeggen dat de verblijfplaats van de ouders, voogden of personen die het hoederecht over minderjarigen hebben, het criterium is van territoriale aanknoping aan het decreet van de Franse Gemeenschapsraad van 4 maart 1991 en aan de op 4 april 1990 gecoördineerde decreten van de Vlaamse Raad, voor de situaties die door die wetgevende akten worden geregeld, en te zeggen dat in het onderhavige geval de decreten van de Vlaamse Raad, gecoördineerd op 4 april 1990, toepasselijk zijn.

Memorie van de Franse Gemeenschapsregering

A.7. De feiten van de zaak tonen aan dat in het Franse taalgebied een minderjarige in gevaar verkeert, terwijl een van zijn ouders, de moeder, in het Nederlandse taalgebied woonachtig is en de andere ouder, de vader, onrechtmatig in het Franse taalgebied verblijft.

Een kind wiens beide verwekkers minderjarig zijn, bevindt zich dus momenteel in gevaar in een medisch centrum. Een dergelijke toestand moet worden geregeld met toepassing van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd.

Op die toestand kan artikel 32, § 1, van dat decreet worden toegepast, dat de bevoegdheden van de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd bepaalt en erin voorziet dat wanneer een jongere zich in het ambtsgebied van de Franse Gemeenschap bevindt zonder dat zijn gezinsverblijfplaats daar gelegen is of indien deze niet kan worden geïdentificeerd, de territoriale bevoegdheid van de adviseur bepaald wordt op grond van de plaats waar de jongere zich bevindt. Het is bijgevolg de adviseur bij de hulpverlening aan de jeugd te Namen die bevoegd is ten aanzien van het in het ziekenhuis opgenomen kind.

De decreten van de Vlaamse Gemeenschap konden niet worden toegepast op de aangehaalde gevaarlijke situatie, aangezien die teksten geen toepassing kunnen vinden ten aanzien van een kind dat zich in het Franse taalgebied bevindt en wiens ouders, zelfs al woont de moeder in het Nederlandse taalgebied, zich in het dagelijkse leven in het Frans uitdrukken.

Voor de regeling van dit geval blijkt niet dat voorrang zou zijn gegeven aan preventie; de situatie dient bijgevolg aan de reglementering van de Franse Gemeenschap te worden aangeknoopt volgens de in artikel 32 van het decreet van 4 maart 1991 bedoelde regeling. Dat is des te meer het geval daar artikel 38 van het decreet over de bevoegdheid van de jeugdrechtsbank handelt en een uitdrukkelijke en rechtstreekse band instelt met de directeur bij de hulpverlening aan de jeugd. De criteria van aanknoping aan het decreet van de Franse Gemeenschap zijn bijgevolg de regels vervat in artikel 32, dat handelt over de bevoegdheid van de adviseur en de directeur bij de hulpverlening aan de jeugd.

Bovendien zou niet kunnen worden geduld dat het criterium van aanknoping aan een reglementering in de loop van de rechtspleging verandert. Het kan niet worden geduld dat de partijen, in de loop van die rechtspleging, op kunstmatige wijze de aanknopingscriteria van de situatie pogen te wijzigen. Tevens dient te worden opgemerkt dat de toepassing van het decreet van de Franse Gemeenschap het voordeel biedt dat de bijstandsmaatregelen in dezelfde taal worden uitgevoerd als die welke beide verwekkers van het kind in het dagelijkse leven gebruiken. « Op het delicate vlak van de hulpverlening aan de jeugd is het uiteraard van fundamenteel belang dat de maatregelen van begeleiding van de minderjarige en zijn leefgenoten gebeuren in de taal van de persoon die in gevaar is en van de personen die hem onder hun bewaring hebben. »

Artikel 44 van de wet van 8 april 1965 spreekt die analyse niet tegen, aangezien het bepaalt dat wanneer onzekerheid bestaat over de woonplaats van de ouders, de bevoegde jeugdrechtsbank die is van de plaats waar de betrokkene het als misdrijf gekwalificeerde feit heeft gepleegd of van de plaats waar de persoon verblijft of waar de inrichting gevestigd is aan wie hij door de bevoegde instanties werd toevertrouwd.

De jeugdrechtbank te Namen heeft zich dus ten onrechte onbevoegd verklaard. Indien laatstgenoemde rechtbank zich wel territoriaal bevoegd had geacht, zou dat rechtscollege toepassing hebben gemaakt van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 april 1991. Er dient bijgevolg voor recht te worden gezegd dat het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd te dezen toepasselijk is.

Memorie van de Vlaamse Regering

A.8. Het Arbitragehof is onbevoegd om de gestelde vraag te beantwoorden omdat de verwijzende rechter het Hof vraagt welk het toepasselijke decreet is, terwijl het bepalen van de rechtsregels die toepasselijk zijn op de rechtsfeiten die aanleiding hebben gegeven tot het geschil, deel uitmaakt van de beslechting van het gerezen rechtsgeschil en tot de opdracht van de verwijzende rechter behoort.

A.9. Uit de overwegingen van het arrest kan evenwel worden afgeleid dat de verwijzende rechter heeft vastgesteld dat zowel de artikelen 22, 2°, en 27, § 1, van de gecoördineerde decreten van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand als de artikelen 32 en 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 op het geschil dienden te worden toegepast. De vraag die dan rijst is of die normen de regels niet schenden die de territoriale bevoegdheden van de gemeenschappen bepalen.

De decreten van de Vlaamse Gemeenschap en dat van de Franse Gemeenschap bevatten geen of nauwelijks aanduidingen betreffende hun territoriale werkingssfeer. De gemeenschappen zijn overigens niet verplicht in dergelijke criteria te voorzien. De territoriale werkingssfeer van de decreten wordt rechtstreeks bepaald door toepassing van artikel 128, § 2, van de Grondwet.

Weliswaar vermag het Arbitragehof, zoals het in het verleden heeft gedaan, decreten te toetsen die criteria van territoriale aanknopingspunten bepalen, maar dat geldt niet voor de decreten die geen enkel criterium bevatten met toepassing waarvan het onderwerp van hun reglementering wordt gelokaliseerd en die niet zelf hun territoriale draagwijdte bepalen of preciseren.

De decreten moeten worden gelezen in samenhang met de grondwettelijke bepaling die de territoriale bevoegdheid vaststelt. In dat geval kan enkel een verwijt worden gericht aan de persoon die de norm toepast, namelijk het verwijt de norm buiten de door de Grondwet vastgestelde werkingssfeer te hebben willen toepassen.

Aangezien de aan het Arbitragehof voorgelegde decreten geen aanwijzing bevatten met betrekking tot hun territoriale werkingssfeer en zij in samenhang moeten worden gelezen met de grondwettelijke regels, dient het Arbitragehof zich te beperken tot de vaststelling dat zij de bevoegdheidsverdelende regels niet schenden.

A.10. Het kan gebeuren dat twee reglementeringen, zoals de decreten die aan het Hof zijn voorgelegd, gelijktijdig toepasselijk kunnen zijn op een en dezelfde situatie, wanneer grensoverschrijdende rechtsbetrekkingen tot stand komen die niet exclusief binnen het bevoegdheidsgebied van één enkele wetgever kunnen worden gelokaliseerd.

Een dergelijk wetsconflict, dat niet teweeggebracht wordt door een bevoegdheidsoverschrijding, behoort tot de bevoegdheid van het Arbitragehof, naar luid van artikel 26, § 1, 2°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989. De door de rechter gestelde vraag dient misschien in die zin te worden begrepen. In dat geval komt het het Arbitragehof toe ze te beantwoorden. Die wetsconflicten, die men « interterritoriale » conflicten kan noemen, vertonen een gelijkenis met de internationaal-privaatrechtelijke conflicten. Zij moeten op dezelfde wijze worden opgelost. « De kern van die oplossing is het aanwijzen van de rechtsorde waarmee de betrokken rechtsverhouding de meest nauwe band vertoont. Op het stuk van de wederzijdse rechten en verplichtingen van particulieren [...] ligt die oplossing besloten in zogenaamde verwijzingsregels [...] die de exclusieve toepassing van het ene of het andere recht voorschrijven. »

Een verwijzingsregel bestaat uit een verwijzingscategorie en een aanknopingsfactor.

Aangezien het Belgisch « interterritoriaal » privaatrecht vooralsnog nauwelijks bestaat, dient de rechtspraak algemene rechtsbeginselen te ontwikkelen door zich te inspireren op de verwijzingscategorieën en de aanknopingsfactoren die in het internationaal privaatrecht worden gehanteerd. Aangezien het criterium alleen een personeel criterium zoals de nationaliteit kan zijn, vermits in het Belgisch grondwettelijk recht geen subnationaliteit of gemeenschapsaanhorigheid bestaat, kan de aanknopingsfactor enkel een territoriaal criterium zijn. Met dat

criterium moet worden bepaald met welke gemeenschap een intercommunautaire rechtsverhouding de nauwste band vertoont. « Het ziet ernaar uit dat uitsluitend de woonplaats of de verblijfplaats van de betrokkenen, of de plaats waar de betrokken gemeenschapsdienst wordt verstrekt - bijvoorbeeld inzake onderwijs, maatschappelijk welzijn, e.d.m. - daarvoor in aanmerking komen. » Dergelijke criteria worden overigens eveneens aangewend als aanknopingsfactor in het internationaal privaatrecht wanneer het criterium van de nationaliteit geen uitkomst biedt.

Te dezen komt het evenwel de verwijzende rechter toe te bepalen welke rechtsregels toepasselijk zijn op het bij hem aanhangig gemaakte geschil en bijgevolg te beslissen met welke gemeenschap de rechtsverhouding die hij moet beoordelen de nauwste band vertoont. De opdracht van het Arbitragehof bestaat er uitsluitend in de grondwettelijke grenzen van die opdracht te bepalen en te preciseren dat « enerzijds [...] moet worden onderzocht met welke gemeenschap de te beoordelen rechtsverhouding de nauwste banden vertoont, anderzijds dat het criterium van de nationaliteit niet in aanmerking komt als aanknopingsfactor, omdat er naar Belgisch grondwettelijk recht geen gemeenschapsaanhorigheid bestaat die met de volkenrechtelijke nationaliteit te vergelijken zou zijn ». De verwijzende rechter zal zijnerzijds meer in het bijzonder de aanknopingsfactor moeten bepalen : de plaats waar de bijzondere jeugdbijstand moet worden verstrekt, dit is de verblijfplaats van het kind of de woonplaats van het kind en/of van zijn ouders. « Aangezien de laatste aanknopingsfactor *in casu* het conflict niet oplost, ziet het ernaar uit dat voor de eerste zal moeten worden gekozen, tenzij de verwijzende rechter van oordeel is dat de door hem op te leggen maatregel de meest nauwe band vertoont met de woonplaats van de moeder alléén. Overigens is dit ook de woonplaats van het kind, dat slechts feitelijk verblijft in het ziekenhuis waarin het is opgenomen, zodat de vestigingsplaats van dit ziekenhuis wellicht niet als de *gewone* verblijfplaats van het kind kan worden beschouwd. »

Voorts dient te worden opgemerkt dat de aanknopingsfactor « woonplaats van de moeder » reeds door de verwijzende rechter werd toegepast bij het bepalen van zijn territoriale bevoegdheid, maar dat die verwijzingscategorie te dezen niet ter zake dienend is, aangezien het in het geding zijnde wetsconflict verband houdt met jeugdbeschermingsmaatregelen.

Concluderend kan worden gesteld dat geen enkel van de aan het Hof voorgelegde decreten de bevoegdheidsverdelende regels schendt. Een eventueel conflict tussen die decreten zou overigens moeten worden opgelost volgens de regel vastgesteld in artikel 128, § 2, van de Grondwet.

- B -

Ten aanzien van de excepties van onbevoegdheid van het Hof en van niet-ontvankelijkheid

B.1. Het Hof van Beroep te Brussel vraagt het Arbitragehof welk, in de voormelde omstandigheden, het toepasselijke decreet is. Uit de motivering van het arrest vloeit voort dat het gaat om ofwel de artikelen 22, 2°, en 27, § 1, van de decreten van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd bij besluit van de Vlaamse Regering van 4 april 1990, ofwel de artikelen 32 en 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd.

B.2. Alhoewel het aan de verwijzende rechter toekomt om uit te maken welke normen op de feiten die voor hem zijn aangevoerd van toepassing zijn, kan de vraag gesteld door het Hof van

Beroep te Brussel worden begrepen in de zin van een aan het Hof gerichte vraag over de bestaanbaarheid van de normen die hij overweegt toe te passen, met de regels die de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten bepalen. Mocht het Hof immers vaststellen dat die normen of één ervan de voormelde regels schenden, dan zou de verwijzende rechter de afgekeurde norm of normen niet langer op het geding kunnen toepassen.

B.3. De excepties worden verworpen.

Ten gronde

B.4. Artikel 22, 2°, van de decreten van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd bij besluit van de Vlaamse Regering van 4 april 1990, bepaalt :

« De jeugdrechtbank neemt kennis van problematische opvoedingssituaties : [...] wanneer het openbaar ministerie een afdwingbare pedagogische maatregel dringend noodzakelijk acht, na te hebben aangetoond dat onmiddellijke bijstand- en hulpverlening op vrijwillige basis niet mogelijk zijn en dat de integriteit van de persoon van de minderjarige gevaar loopt. »

Artikel 27, § 1, van dezelfde decreten bepaalt :

« De jeugdrechter kan in problematische opvoedingssituaties als bedoeld in artikel 22, lid 1, 2°, de minderjarige onder de begeleiding stellen van een onthaal- en oriëntatiecentrum of van een observatiecentrum. In uitzonderlijke omstandigheden kan de jeugdrechter één van de volgende maatregelen nemen :

1° de minderjarige die de leeftijd van zeventien jaar heeft bereikt, onder begeleiding zelfstandig laten wonen;

2° de minderjarige waarvoor reeds residentiële hulp wordt of werd georganiseerd door het comité of ten aanzien van wie voorheen reeds een plaatsingsmaatregel werd genomen door de jeugdrechtbank, één van de maatregelen opleggen bedoeld in artikel 23, § 1, 10°, 11° en 13°;

3° de minderjarige die de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, toevertrouwen aan een geschikte gesloten gemeenschapsinstelling, wanneer wordt aangetoond dat ingevolge zijn gedragingen de plaatsing in een open inrichting of bij een betrouwbaar persoon of gezin niet aangewezen is en dat de maatregel noodzakelijk is voor het behoud van de integriteit van de persoon van de minderjarige;

4° de minderjarige toevertrouwen aan een betrouwbaar persoon of gezin behorend tot zijn familie of waarbij hij feitelijk verbleef.

De artikelen 23, § 2, 24 en 25, 2° en 3°, zijn van overeenkomstige toepassing. »

B.5. Artikel 32 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd bepaalt :

« § 1. De adviseur is belast met hulpverlening, zoals bepaald bij dit decreet, aan jongeren wier familiale verblijfplaats in zijn arrondissement gelegen is.

Wanneer de jongere van familiale verblijfplaats verandert, zendt de adviseur zijn dossier over aan de adviseur van het arrondissement van de nieuwe verblijfplaats.

Wanneer een jongere zich in het gebied van de Franse Gemeenschap bevindt, maar zonder dat zijn familiale verblijfplaats daar gelegen is of indien deze niet te vinden is, wordt de territoriale bevoegdheid van de adviseur bepaald op grond van de plaats waar de jongere zich bevindt.

§ 2. De adviseur :

1° onderzoekt de aanvragen om hulp en stelt, zo nodig, de hulpverlenende maatregelen bedoeld in artikel 36, § 2, vast;

2° zorgt voor de uitvoering van de beslissingen van de arrondissementsraad en neemt het secretariaat van deze raad waar;

3° beslist, binnen de door de Executieve vast te stellen perken, over de uitgaven die te doen zijn met het oog op de individuele hulpverlening toegekend bij toepassing van dit decreet, en levert de bewijsstukken aan de diensten af;

4° brengt de jeugdrechtbank op de hoogte van de toestanden bedoeld in de artikelen 38 en 39;

5° ontvangt de aanvragen om inlichtingen van de jongere, van een lid van zijn gezin of van één van zijn leefgenoten, alsook de aanvragen om interpellatie en onderzoek van de algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind en bij de hulpverlening aan de jeugd, en geeft er gevolg aan overeenkomstig artikel 36, § 5. »

Artikel 38 van dat decreet bepaalt :

« § 1. De jeugdrechtbank neemt kennis van de maatregelen die te nemen zijn ten aanzien van een kind, zijn gezin of zijn leefgenoten, wanneer de lichamelijke of psychische integriteit van een kind bedoeld in artikel 2, lid 1, 2°, thans ernstig bedreigd is, en wanneer één van de personen die de ouderlijke macht uitoefenen of die het kind in rechte of in feite onder hun bewaring hebben, de hulp van de adviseur weigert of die hulp niet benut.

§ 2. De lichamelijke of psychische integriteit wordt beschouwd als ernstig bedreigd, ofwel wanneer het kind gewoonlijk en herhaaldelijk gedragingen heeft die deze werkelijk en rechtstreeks bedreigen, hetzij wanneer het kind het slachtoffer is van ernstige nalatigheid, mishandeling, misbruik van gezag of seksuele misbruiken, die deze rechtstreeks en werkelijk bedreigen.

§ 3. De jeugdrechtbank kan, na te hebben vastgesteld dat het noodzakelijk is dwangmaatregelen te nemen in de gevallen bedoeld in de §§ 1 en 2 :

1° het kind, zijn gezin en zijn leefgenoten of één van hen onderwerpen aan richtlijnen of aan een begeleiding van educatieve aard;

2° in uitzonderlijke omstandigheden, beslissen dat aan het kind een tijdelijke huisvesting buiten zijn familiaal milieu wordt verleend met het oog op zijn behandeling, zijn opvoeding, het onderwijs dat hij moet volgen, of zijn beroepsopleiding;

3° het kind dat meer dan zestien jaar oud is de mogelijkheid bieden om zelfstandig of onder

toezicht te verblijven, en zich te laten inschrijven in het bevolkingsregister van die verblijfplaats.

Deze maatregelen worden aangewend door de directeur, bijgestaan door de dienst voor gerechtelijke bescherming, overeenkomstig artikel 7, lid 2.

§ 4. Met inachtneming van artikel 7, lid 2, is de directeur er niet toe gehouden noch de toestemming van het kind boven de leeftijd van veertien jaar noch die van de persoon wiens vroegere weigering werd vastgesteld door de jeugdrechtbank krachtens § 1, te krijgen, om de toepassing van de maatregel te wijzigen binnen de perken bepaald door de jeugdrechtbank krachtens § 3.

De directeur kan een andere maatregel overwegen waarmee de partijen het eens zijn. Hij brengt er de jeugdrechtbank en de adviseur van op de hoogte. De homologatie van de overeengekomen maatregel door de jeugdrechtbank maakt een einde aan de gevolgen van de rechterlijke beslissing. Zodra de homologatie is doorgevoerd, kan de nieuwe maatregel die de toestemming van de partijen heeft gekregen, door de adviseur worden toegepast. De rechtbank kan alleen de homologatie weigeren indien de overeengekomen maatregel strijdig is met de openbare orde. »

B.6. Uit de rechtspleging in het bodemgeschil blijkt dat de zaak, zoals ze op vordering van het openbaar ministerie aanhangig is gemaakt bij de jeugdrechtbank te Brussel en in graad van hoger beroep behandeld wordt door de jeugdkamer bij het Hof van Beroep te Brussel, die de prejudiciële vraag heeft gesteld, betrekking heeft op de toestand van een kind dat sedert zijn geboorte, geacteerd door de ambtenaar van de burgerlijke stand van een gemeente van het Franse taalgebied, het ziekenhuis gelegen in datzelfde taalgebied niet heeft verlaten. De vader verbleef, op het ogenblik van de geboorte, zonder inschrijving in datzelfde taalgebied, maar de moeder, bij wie het kind is gedomicilieerd, woont in het Nederlandse taalgebied. De prejudiciële vraag beoogt bijgevolg geen toestand die zelfs maar ten dele in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad zou zijn gelokaliseerd.

B.7.1. De aan het Arbitragehof voorgelegde decreten hebben tot onderwerp de regeling van de jeugdbescherming.

Artikel 128, § 1, van de Grondwet vertrouwt de Raden van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap de zorg toe om, ieder wat hem betreft, bij decreet, de persoonsgebonden aangelegenheden te regelen. Artikel 5, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen definieert die aangelegenheden; het betreft onder meer de jeugdbescherming, met inbegrip van de sociale bescherming en de gerechtelijke bescherming, onder voorbehoud van enkele uitzonderingen (II, 6°). Die bepalingen zijn de grondslag voor de materiële bevoegdheid van de gemeenschappen in deze zaak.

Artikel 128, § 2, van de Grondwet bepaalt dat «deze decreten [...] kracht van wet [hebben] respectievelijk in het Nederlandse taalgebied en in het Franse taalgebied, alsmede, tenzij wanneer een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid er anders over beschikt, ten aanzien van de instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad die, wegens hun organisatie, moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de ene of de andere gemeenschap ».

Artikel 128 van de Grondwet heeft een exclusieve territoriale bevoegdheidsverdeling tot stand gebracht. Een zodanig stelsel veronderstelt dat het onderwerp van iedere regeling die een gemeenschapswetgever uitvaardigt, moet kunnen worden gelokaliseerd binnen het gebied waarvoor hij bevoegd is, zodat iedere concrete verhouding en situatie slechts door één enkele wetgever wordt geregeld.

B.7.2. Met inachtneming van de grondwettelijke bepalingen kan iedere gemeenschapsraad het criterium of de criteria bepalen met toepassing waarvan het onderwerp van de door hem uitgevaardigde regeling, naar zijn inzicht, gelokaliseerd is binnen zijn bevoegdheidsgebied. De gekozen criteria zijn evenwel onderworpen aan de toetsing van het Hof, dat tot opdracht heeft erover te waken dat de gemeenschapsraden noch hun materiële, noch hun territoriale bevoegdheid overschrijden.

B.7.3. Wanneer de decreten op onvoldoende wijze de criteria aangeven aan de hand waarvan hun territoriaal toepassingsveld kan worden bepaald, dienen de rechtscolleges zelf dat toepassingsveld vast te stellen uitgaande van de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheidssfeer van de decreetgevers. Door zulks te doen, doen zij geen afbreuk aan de bevoegdheid van het Arbitragehof.

B.7.4. Het Hof stelt vast dat het te dezen de verwijzende rechter is die aan het Hof de vraag stelt over de bestaanbaarheid, met de bevoegdheidsverdelende regels, van de door hem aangehaalde normen.

Om een oordeel te kunnen vormen over de lokalisatie van een norm binnen het door de Grondwet toegewezen territoriale bevoegdheidsgebied, dient men rekening te houden met de aard en het onderwerp van de toegewezen materiele bevoegdheid.

B.7.5. De jeugdbescherming is een vorm van bijstand aan personen die de jongeren in moeilijkheden een specifieke hulp biedt. Zij strekt ertoe in te werken op de omstandigheden waarin in moeilijkheden verkerende jongeren worden opgevoed, te verbeteren, ofwel door begeleidingsmaatregelen, ofwel door een correctief optreden.

B.7.6. Om in overeenstemming te zijn met de grondwettelijke regels moeten de gekozen lokalisatiecriteria het mogelijk maken de plaats waar de organen voor jeugdbescherming optreden, binnen het bevoegdheidsgebied van één enkele decreetgever te situeren. Gezien de doelstelling van de jeugdbescherming zal dat in de regel de gezinsverblijfplaats van de minderjarige zijn. Indien de minderjarige geen gezinsverblijfplaats heeft, zal de plaats moeten worden gezocht waar aan de minderjarige opvoeding en onderhoud worden gegeven.

Het komt de verwijzende rechter toe om die plaats te bepalen rekening houdend met de feitelijke elementen en bijgevolg het decreet van de territoriaal bevoegde gemeenschap toe te passen.

Ten aanzien van het decreet van de Franse Gemeenschap

B.8. Artikel 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap, dat betrekking heeft op de bevoegdheden van de jeugdrechtbank, bevat geen lokalisatiecriterium.

Artikel 32, § 1, dat deel uitmaakt van titel V betreffende de organisatie van de dienst voor hulpverlening aan de jeugd, vermeldt de familiale verblijfplaats van de minderjarige (eerste lid) en, subsidiair, « de plaats waar de jongere zich bevindt » (derde lid). Die begrippen dienen om, in de Franse Gemeenschap, te bepalen ten aanzien van welke minderjarigen de jeugdadviseur territoriaal bevoegd is. De bevoegdheid van laatstgenoemde kan echter enkel worden uitgeoefend voor zover de Franse Gemeenschap bevoegd is ten aanzien van de minderjarige die ten laste wordt genomen.

Aangewend als lokalisatiecriterium maakt de « familiale verblijfplaats van de minderjarige » het mogelijk, overeenkomstig de Grondwet, op adequate wijze een optreden van de jeugdbeschermingsorganen te situeren, zoals hiervoor werd opgemerkt (B.7.6). Met de « familiale verblijfplaats van de minderjarige » kan de plaats worden gelijkgesteld waar hij werkelijk wordt

onderhouden en opgevoed.

De « plaats waar de jongere zich bevindt » kan enkel zeer subsidiair worden aangewend als lokalisatiecriterium van het decreet van de Franse Gemeenschap. De jeugdadviseur die territoriaal bevoegd is op basis van de plaats waar de jongere zich bevindt, onderzoekt in de eerste plaats of er geen familiale verblijfplaats is of, bij ontstentenis van een dergelijke verblijfplaats, of er geen plaats is waar de minderjarige wordt opgevoed of onderhouden. Mocht blijken dat de familiale verblijfplaats, of - bij ontstentenis daarvan - de plaats van opvoeding of onderhoud, zich in het bevoegdheidsgebied van een andere gemeenschapswetgever bevindt, bezorgt de adviseur de informatie aan de bevoegde overheden. In de gevallen waarin de verblijfplaats of de plaats van opvoeding niet in aanmerking kan worden genomen, kan het optreden van de adviseur die territoriaal bevoegd is afhankelijk van de plaats waar de jongere zich bevindt, worden verantwoord op basis van het decreet van de Franse Gemeenschap in zoverre dat optreden precies erop gericht is in het raam van de jeugdbescherming een plaats te bieden waar de minderjarige zal worden onderhouden en opgevoed.

Geïnterpreteerd als zijnde enkel van toepassing op de minderjarigen die een familiale verblijfplaats hebben of worden opgevoed en onderhouden op een plaats binnen het territoriale bevoegdheidsgebied van de Franse Gemeenschap, of zeer subsidiair op de minderjarigen die zich op een dergelijke plaats bevinden in afwachting dat de familiale verblijfplaats of de plaats waar de minderjarige wordt opgevoed of onderhouden wordt bepaald of wanneer die criteria niet in aanmerking kunnen worden genomen, schenden de artikelen 38 en 32 van het decreet van de Franse Gemeenschap de bevoegdheidsverdelende regels niet.

Ten aanzien van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap

B.9. De artikelen 22, 2^e, en 27, § 1, van de gecoördineerde decreten van de Vlaamse Gemeenschap formuleren geen lokalisatiecriterium en kunnen dus de bevoegdheidsverdelende regels niet schenden. Zij moeten worden geïnterpreteerd als zijnde enkel van toepassing op de minderjarigen die een familiale verblijfplaats hebben of worden opgevoed en onderhouden op een plaats binnen het territoriale bevoegdheidsgebied van de Vlaamse Gemeenschap, of zeer subsidiair op de minderjarigen die zich op een dergelijke plaats bevinden in afwachting dat de familiale

verblijfplaats of de plaats waar de minderjarige wordt opgevoed of onderhouden wordt bepaald of wanneer die criteria niet in aanmerking kunnen worden genomen.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Geïnterpreteerd op de in B.8 en B.9 gepreciseerde wijze, schenden de artikelen 32 en 38 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd en de artikelen 22, 2°, en 27, § 1, van de decreten van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd bij besluit van de Vlaamse Regering van 4 april 1990, niet de regels die de onderscheiden bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten bepalen.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 11 december 1996.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior